

ב חוץ — יום קייץ לוהט. אולם מוגן-האוויר בקיר אינו מופעל. מבעד לחלון הפתוח זורם אוויר קיצי לתוך החדר. האיש ליד שולחן-הכתיבה אינו מרגיש בחום. החדר — אחד ממרכזי-הכוח בארץ. מרוהט בפשטות. לא בצניעות המזויפת, שבה רוצה אדם להפגין את עממיותו. אלא ברהיטים הפשוטים הנוחים לאיש — מכתבה פשוטה, כוננית ובה כמה ספרים ותצלומים שלו בחברת גולדה ואחרים, שטיח כתום מקיר-אל-קיר. בי פינה — מעין מיזבח מאלתר לזכרו של יצחק טבנקין. האיש — עיניים צעירות, הבעת-פנים עריגנית, שפם קצוץ מאפיר, צבע-עור אדמדם. לא פנים יהודיות, וגם לא סלאביות. כאשר נולד לפני 65 שנה והודשיים (ב) מול טרנט) בווינצה שבבוקובינה, היתה ארץ זו שייכת לקיסרות האוסטרית, וגם היום יכול היה האיש לשחק בנקל תפקיד של קצין אוסטרי בסרט היסטורי — אתם

לכך שציבור העובדים יקבל בציותנות את הוראת הממשלה. וזהו שאיפה טבעית, שהרי גם בממשלה וגם בהסדרות שולטת אותה המפלגה. לפי המסורת, משרתים עסקני הליגה הראשונה של המפלגה בממשלה, ועסקני הליגה השנייה בהסתדרות ובסוכנות היהודית. ממילא ברור למפלגה כי על אנשי ההסתדרות למלא אחרי הוראות אנשי הממשלה. מאז סולק מבניין ההסתדרות פינחס לבון, איש השנה תשכ"א בשערוריה הגדולה של "הפרשה", ישב בתפקיד זה אהרון בקר, עסקן ההסתדרות מקצועי ותיק, שלא בלט בכוח אישיותו. כאשר רבו השביתות ה"פראיות", סברו גולדה מאיר ופינחס ספיר כי אשמה בכך חולשתו של המזכיר. הם רצו באיש חזק יותר, אמון יותר, אדם שזא יבין הוכמות, אדם שיוכל להטיף מרות. הם שכוו לשאול את עצמם שאלה הגיוניות: האם אדם מסוג זה יקבל מרות ויצטיין בציוני

בן-אהרון פועל בדרך הפוכה. מהשבתו פיר עזת בני הרף, והיא מולידה מדי פעם הגדרות המקוממות נגדו את הרבים. לא מפני שאינן נכונות, אלא דווקא מפני שהן נכונות — וכלי-תירועימות. הפוליטיקאי המצוי הוא יושב-ראש, אמן של פשרות, אדם המקנה חודים וזוויות, המחפש את הנוסחה הגואלת, שהיא לרוב ריקה מתוכן. כך הוא שומר על ליכוד ה"מחנה" הדרוש לו להתקנת השליטון. בן-אהרון מעיד עד עצמו, כימעט בגאווה: "אני לא דיפלומט מקצועי. אני לא אעסוק ב"פשרות, בהקהיות זוויות וחודים. המחלוקת היא פניהחיים של הדימוקרטיה". הפוליטיקאי המצוי עורך את חשבונו, משתדל לאתר את בעלי הכוח האמיתי, ולהסתדר איתם. בן-אהרון הכריז מנחמה על בערייהבית, מבלי שתהיה לו אשלייה כלשהי לגבי עצמתם. הפוליטיקאי המצוי הוא סבלני כלפי הכסילים, והמדי

הפאראדוקס של דון קישוט

הסרטים החביבים עליו במיוחד. המזכיר השביעי של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל. הוא איש של פאראדוקסים. הוא עצמו יודע זאת היטב.

איש הפאראדוקסים

הונתו של יצחק בן-אהרון בתפקיד מזכיר ההסתדרות נושאת בחובה פאראדוקסים רבים — ממש כמו אישיותו. זהו תפקיד ביצועי מובהק — אך בן-אהרון הוא כי ראש וראשונה בעל מוח אנאליטי, אדם חושב ואינטלקט טואל, כימעט היחיד מסוגו בצמרת המדינה. מוב"ל ההסתדרות הוא ראש הביורוקרטיה המבוצרת ביותר במדינה — אך בן-אהרון שונא את הביורוקרטיה, והוא עצמו אינדיבידואליסטי מובהק.

הוא התגבש בתשל"א כאופוזיציונר מס' 1 במפלגת העבודה — אולם הוא עצמו, יותר מכל אדם אחר בי מדינה, פעל להקמת מפלגה מאוחדת זו, ורואה באחד דותה צו עליון.

יריבו העיקרי היה פינחס ספיר — אדם שהוא שותפו לדיעה בכל הבעיות החשובות של מלחמה ושלום. הוא זומם לבצע שינויים המצטרפים יחד דמהפכה נגד המימסד — ורוצה לחולל אותה בעזרת המימסד עצמו.

הוא דוגל בהלכה שלא תוכל להתגשם אלא באמצעות קבוצה מסורה ומאורגנת היטב של חסידים — והוא זאב בודד מטיבע, שאינו סובל סביבו חסידים. תפקידו מחייב סבלנות של פיל — ובן-אהרון הוא אדם חסר-סבלנות, הנחפו תמיד, הקופץ בראש, המחליט במהירות, ולא פעם בחיפזון המתנסק בו. הוא עצמו אדם בעל כושריביטוי נדיר, בעל היכולת ליטול עניין מסובך ולהגדיר את עיקרו בכמה פסקים בופים — אך המוסד שהוא עומד בראשו הוא נטול כל אמצעי-יתקשורת, וכימעט נטול כל תקשורת בכלל.

בעיני הציבור הוא מצטייר כנציג טיפוסי של הדור הישן, אחד מוותיקי-הוותיקים — אך הוא בעל כושר התלהבות של נער, מלא יצרים של אדם עולימיים, בעל גישה רומנטית המצפצפת על סייגים של כבוד ומעמד. הוא מדבר בסגנון של דור המייסדים, ואינו יכול להשתחרר ממינוח של שנות ה-20, — אך אין אדם בי צמרת המדינה המרבה לקרוא כמותה, המתעניין בכל חר פעה חדשה של שנות ה-70 בארץ ובעולם, העוקב בר קרנות אחרי תופעות כמו ההיפס והביטניקים. הוא אדם המעורר בנקל אהדה בשיחה אישית — והוא שימש מטרה למסעה-הסתה חסרת-קדחים בעיתונות.

כאחד ממישאליו תשל"א טענו 4% מהנשי אלים שבן-אהרון הוא האדם השנוא עליהם ביותר — לעומת 12% שזיכו בתואר זה את מאיר וידנר **

שלוש התכסריות

א יך הגיע איש כזה לתפקיד הזה? איזו רוח-שטות אחזה בקברניטי הביורוקרטיה הממשלתית, שמינו את בן-אהרון לתפקיד בראשית תשל"א, וקיללו אותו כי משך כל שנת תשל"א?

הכוונה היתה כרוה למדי. בעיני ראשי המדינה, ההסתדרות היא קודם כל מנגנון של שישור — מכשיר ביצועי, שמתפקידו לדאוג

* ששת קודמיו: דויד ברגוריון, דויד רמז, יוסף שפרינץ, צמ, מרדכי נמיר, פינחס לבון, אהרון בקר.
** במישאל זה זכה גם אורי אבנרי ב-4% של שינאה, אחוז מקביל לזה של בן-אהרון.

ויום אחוז רציני בכל מוסד פוליטי, מקשיב לדבריהם של בעלי מוחות רדודים, מחגיף לבוהריו. בן-אהרון אינו מקשיב לאיש שאין לו מה לומר, ואינו סובל כסילים. אין הוא מתחנף לאיש, ואין הוא סובל הנפנים סביבו. בישיבות שהוא מנהל, הוא מפריע לדוברים, מפסיק את דבריהם כשהם חוזרים על עצמם, ומעורר את אי-בתם של רבים שהוא תלוי בקולותיהם. לעיתים קרובות מתנצל בן-אהרון על פגיעתו באנשי שים בלהט הוויכוח. "אין אני מכיר אף אחד מתבוי שאין לו עידנא דריתחא. ישנן חיות כאלה, קרפדות וקרקודילים, אבל לא אנשים". בן-אהרון אינו קרוקודיל, למרות שהיה רוצה לפתח לעצמו עור של קרוקודיל כלפי התקפות הארסיות ה"תכופות עליו. האמת היא, שהוא נפגע לא פעם קשות, אך מנסה להסתיר זאת. אולם הוא מודה: "אין לי עור של פיל."

עציד ביד' הגסטאפו

יך צמח אדם כזה? הביוראפיה הרשמית שלו היא זו של מנהיג ציוני רגיל בן תקופתו — אך פרטים קטנים מלמדים על המיוחד בו.

יצחק נוסבאום, בנו של אהרון, היה בן 8 כאשר שלש צבא הצאר הרוסי לחבל מולדתו, במלחמת-העולם הראשונה. את בית-הספר העממי והתיכון סיים בציר-נוביץ, עיר ששימשה בהיסטוריה כדור-מישחק בין רוי מנים ואוקראינים, שהשתיכה חליפות לממלכות תורכיה, רוסיה ואוסטרית, ושבה יש השפעה חזקה לתרבות הגר-מנית. ב-65 שנות חייו של בן-אהרון עצמו, החליפה ה"עיר את בעליה שש פעמים.

מגיל 14 היה חבר ומדריך בהשומר הצעיר, שנולד בימים ההם, ומגיל 18 כבר היה חבר ההנהגה הראשית. אחרי שלמד מדעי המדינה וכלכלה בברלין, חזר לציר-נוביץ, כתב מאמרים (בגרמנית) לעיתונות הציונית והמדי שיק לפעול בתנועתו.

ב-1928 ענה לארץ בדרך הבנת-יחוקית המקובלת, מבעד לזכוכית הכנונית, והצטרף לקרי בוך ג' — אחד מארבעת הקיבוצים של השומר הצעיר אז בארץ.

כאיש השומר הצעיר, ייבש ביצות במיפרץ וליד הר קישון, עבד בבניית העיר והגמל, סלל כבישים. כאשר קמה מפא"י (מאוחד שני פלגים — הפועלי-הצעיר ואחדות-העבודה) נשאר השומר הצעיר בחוץ. בן-אהרון התנגד לכך, טען שיש לפעול כתנועה רעיונית בתוך מפלגת-מעמד גדולה.

קיבוץ ג' התפלג שווה בשווה — 27 חברים נשארו עם מאיר יערי, 27 חזכו עם בן-אהרון למפא"י. היה זה אות לכאות.

הצעד הגדולי הבא בחייו בא ב-1932. קיבוצו הקים את גיבעת-חיים בעמק חפר — ביתו של בן-אהרון מאז. אין זה בית כמו ביתם של אנשי-צמרת רבים, הנשארים רק פורמלית אנשי-קיבוצים, ושבים לקיבוץ שוב אינו אלא מעין מעון-נופש לסופי-שבוע, כמו ה"דאצה" של המנהיגים הסובייטיים.

בן-אהרון ממחר לקיבוץ בגמר כל יום-עבודה, אינו קובע פגישות בערבים בעיר, רואה במשך את התא היסודי של חייו. שם נמצאת אשתו מרים, אותה נשא בשנת עלייתו לקרקע. שם נולדו שני בנים — יריב, בן ה-37, קצין-שריון שערך את שיה לוחמים והעולה אף על אביו בשאיפה לשלום, וישעיהו בן ה-16, שהוא לי-דברי אביו, "שוביניסט גמור" נער המאמין שצה"ל הוא כל-יכול.

אחרי כמה שליחויות כחו"ק, נשדח עזיירי ההסתדרות הציונית ב-1936 כשליח לגרמניה

האיש: בן-אהרון בעיני הצייר

האוהב ללחום, אדם הדוגל, בסתר ליבו, דווקא בפסוק של זאב ובוטינסקי: "כי שקט הוא רפשו..." ובמקום שיצחק בן-אהרון מצוי בו, שם אין השקט מצוי זמן רב.

האדם שאינו קרוקודיל

בן-אהרון הוא התיכף הגמור מן העסקן הפוליטי המצוי. כימעט אפשר לומר: הוא האנטי-עסקן ב"התגלמותו. הפוליטיקאי המצוי אינו אדם הוגה. אין זה מתפקידו להמציא מחשבות חדשות. תפקידו הוא לרכו סביבו כוח פוליטי, ולשם כך עליו לוותר על כל דבר העלול להפריד ולפגל. ממילא נוטה הפוליטיקאי המצוי להסתפק בסיסמות נדושות, המאפשרות ליכוד חוגים רבים ככל האפשר סביבו.